

Oponentský posudek na disertační práci

Jakuba Ženíška

*Panoptical tropes and negotiations between art and politics in Charles Johnson's short fiction*

Ústav anglofonních literatur a kultur, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

2017

Téma a problematika, jež si doktorand zvolil jsou pro studium současné literatury stále aktuální, ale kolega Ženíšek navíc uspěl oboje zařadit do delší časové perspektivy a zabral pro své zkoumání prakticky celou historii afroamerické literatury od jejích počátků z poloviny 19. století po současnost. Neotevírá svou disertaci ještě nedávno obligátním historicko- společenským úvodem, ale vrhá se od prvních stránek do literárněvědného diskurzu; rozhoduje se zkonstruovat si poměrně složitou metodologii, která by mu umožnila sledovat a hodnotit vztah a napětí mezi politikou a uměním v celé komplexnosti.

Jedním ze stavebních prvků je „panoptikon“ – pojem odvozený z Jeremy Benthamu a protažený do moderního prostředí Foucaultem. Pro černošské autory to znamenalo, jak píše Ženíšek, vydávat se neustálému hodnoticímu dohledu, a to bílého i černého publika. Sekundárně z dané situace vyplývá služba intencím a idejím, ale i autocenzura. Klasický a následně derridovský další pojem „farmakonu“, který literárním tvůrcům i myslitelům nabízí potenciál umění jako cestu k řešení (lék), ale i nebezpečí klamu. Posuzování užívaných tropů, zkoumání míry asimilacionismu a nacionalismu u vybraných autorů, to vše je docela komplikovaný metodologický propletenec. Ale je třeba přiznat, že se v něm doktorand pohybuje suverénně. (Zajímalo by mne, v čem konkrétně vidí sám autor „přidanou hodnotu“ své složité metodologie proti tradičnějšímu hodnocení „sváru“ mezi uměním a politikou, které slibuje titul disertace řešit, což neznamená, že by tu byl důvod nabízené výsledky zpochybňovat).

Práce je vystavěna logicky a také její vnitřní řazení je přesvědčivé.

Při prvním pohledu na obsah disertace a a texty vybrané k hodnotící analýze jsem pomyslel, že výběr pouhých několika povídek z širšího literárního díla Charlese Johnsona je trochu svévolné rozhodnutí, ale samotná práce mě, hlavně v závěrečné třetině, přesvědčila o smysluplnosti Ženíškova kroku. Je nesporné, že právě v povídkách, které Johnson vlastně napsal jako společenskou a mediální zakázku se „svár“, který se rozhodl zkoumat, projevoval hmatatelněji než v textech, které by sám Johnson rád viděl jako ukázky „filozofické fikce“, což mu autor disertace není nijak připraven přiznat.

Z celé práce vyšla docela spravedlivě hodnocena osobnost W.E.B.DuBoise, což byla jistě osobnost, která si zasluhuje i nadále pozornosti, zejména pro své myšlenkově bohaté eseje, které se dotýkají mnoha globálních problémů lidstva.

Práce je psána pěknou angličtinou, někdy by pomohlo z akademických abstraktností zůstat na konkrétnější, mluvní rovině; přelédnutí chyb či překlepů je v textu minimálně (str. 86.83).

Načtenost kolegy Ženíška v afroamerické literatuře je široká i hluboká a také znalost sekundární literatury je velká (autor první monografie o harlemské renesanci se nicméně jmenoval Nathan Huggins, ne Hugginson) a profesor Robert A. Bone, k němuž jsem chodil roku 1969 do semináře na Columbijské univerzitě by byl trochu překvapen označením marxista, ale třídní pohled na literaturu mu byl určitě blízký).

Otázky k obhajobě:

1. Otázka k „přidané hodnotě“, viz výše.
2. Je označení „protestní román“ už apriori uměleckým hodnocením?
3. Co všechno lze v afroamerické literatuře (případně u jednotlivých autorů) považovat za „ideologii“?

Předložená disertační práce splňuje předpoklady kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěl.

V Olomouci dne 11.května 2017

Prof. PhDr. Josef Jařab, CSc.